

Ezenfelül nem is nagyon bíztak a Népszövetség útján elérhető eredményekben, és aggasztotta őket az az eshetőség is, hogy a „külföld” beavatkozása csak még jobban felfokozza a zsidókkal szemben érzett ellenszenvet. A magyar zsidóság nagy része egyébként nem tekintette magát nemzetiségnek.

A magyar zsidóság vezetői nyilatkozatban tiltakoztak a Népszövetség „intervenciójával” szemben, s ez nagyon is jól jött Klebelsberg Kunó válás- és közoktatásügyi miniszternek, aki a magyar álláspont védelmére a fenti állásfoglalásra is hivatkozhatott.⁷¹

1925. november 29-én a magyar zsidóság vezetői levélben tiltakoztak a Népszövetség titkárságánál a „külföldi petíciók” miatt, amelyek „az egyetemi *numerus clausus*t vették célba Magyarországon”. Két nappal később hasonló tartalmú levelet juttattak el a magyar kormányhoz.⁷²

Az ellenforradalmi korszak első éveinek antiszemita kilengései nagy megrökönyödést keltettek a magyarországi lakosság körében, és még hevesebbet külföldön. Néhány nyugati országban a magyar termékek bojkottja is megszerveződött. Trianon nyomán az ország szörnyű gazdasági helyzetbe került, elszabadult az infláció, szükségessé vált a belpolitika általános újraértékelése. A gazdasági válságot csak nagyobb külföldi kölcsönrel lehetett megszüntetni, s emellett a hazai, de főleg a világgözülemény nyomása is arra készítette a magyar uralkodó köröket, hogy jelentős belpolitikai változtatásokat hajtsanak végre. Horthy 1921. április 14-én, a kényszerítő körülményekre való tekintettel, barátját és bizalmasát: gróf Bethlen Istvánt bízta meg az új kormány megalakításával.

Jegyzetek

1. A magyar zsidók az üldözés előtt és után. *A Zsidó Világkongresszus Magyarországi Tagozata Statisztikai Osztályának Közleményei*, Bp., 1949, 25. o. A részleteket lásd még az 1–14. számokban, amelyek 1947–49 között jelentek meg. Lásd még Hanák Péter: „A lezáratlan per.” In: *Zsidókérdés, asszimiláció, antiszemitizmus*. Gondolat, Bp., 1984. A bevándorlók különböző rétegeinek társadalmi, gazdasági, kulturális és intellektuális jellegzetességeit a 3. fejezetben tárgyaljuk, s ugyancsak ott hozzuk az első világháború utáni időszak statisztikai adatait. L. még Varga László: „Zsidó bevándorlás Magyarországon.” *Századok*, 126/1. (1992), 59–79. o.

2. A zsidók emancipációjának történetét Magyarországon és a magyar zsidóság asszimilációjával való kapcsolatát Bárány György elemezte és értékelte „Magyar Jew or Jewish Magyar?” c. tanulmányában. *Canadian-American Slavic Studies*, 8, No. 1, Spring 1974, 1–44. o.

3. A magyar földbirtokos arisztokrácia 1875-től a Szabadelvű Párt útján tartotta fenn és gyakorolta hatalmát. 1905 és 1910 között a Kossuth Ferenc hevesen osztrákellenes Függetlenségi Pártja által vezetett koalíció volt kormányon. Ezt a néhány esztendővel leszámítva a szabadelvűek uralkodtak egészen 1944. október 15-ig, igaz, a párt